

značajnija ostvarenja u kulturi preporodnog razdoblja, knjige, rukopisi, škola, crkva, svakidašnjica, društveni život. Gradišćanski Hrvati u Austriji dio su onih seobnih procesa koji su u 16. st. doveli hrvatske mase u zapadnougarski, istočnoaustrijski i slovačko-moravski prostor. U 19. stoljeće ondašnji Gradišćanski Hrvati (danas se pod tim imenom podrazumijevaju samo oni u Austriji) ušli su kao cjelovita narodna grupa. Kao takvi došli su do izražaja i u ilirskom pokretu odnosno u hrvatskom narodnom preporodu, koji je imao ishodište u Banskoj Hrvatskoj. Naravno, ta se narodna grupa u javnom životu osjećala u skladu s prilikama — sve do 1848. njeni su pripadnici uglavnom kmetovi. Posebno je Nikola Benčić (i sâm Gradišćanski Hrvat) dao niz podataka o djelovanju u svojoj užoj domovini u 19. stoljeću. Zbog posebnih društveno-političkih okolnosti taj dio hrvatskog naroda, uostalom kao i onaj u Istri i na Kvarnerskim otocima, u većim se omjerima tek poslije 1848. uključuje u opća preporodna zbivanja.

Zbornik je izdan kao veoma opsežan katalog izložbe i studiozan je pri-log povijesti našega naroda u Austriji. To je ne samo dug matice već i obogaćivanje kulturno-nacionalne svijesti, s podacima o periodu kada je toliko mnogo učinjeno na stvaranju jedinstvene hrvatske odnosno jugoslavenske integraciono nacionalne ideologije. (PETAR STRČIĆ).

ISTORIJA SOVETSKOGA GOSUDARSTVA I PRAVA, sv. 3, SOVETSKOE GOSUDARSTVO I PRAVO NAKANUNE V GODI VELIKOJ OTEČESTVENOJ VOJNI (1936—1945), Moskva 1985. — Institut države i prava Akademije nauka SSSR-a pripremio je opsežnije djelo O povijesti sovjetske države i prava, od kojeg je prva knjiga obuhvatila period od 1917. do 1920, tj. doba stvaranja sovjetske države i prava, druga knjiga zahvaća tematiku izgradnje socijalizma, tj. od 1921. do 1935, a treći tom tretira period uoči i u toku II svjetskog odnosno sovjetskoga domovinskog rata. I sadržaj treće knjige djelo je grupe autora — njih 30-tak, s O. E. Kosicinom na čelu. Cjelina od tri toma sadržajno zahvaća niz kompleksnih i značajnih pitanja — od onih unutrašnjega i vanjskoga položaja Sovjetskog Saveza kao države, preko razvoja državnoga sistema, do njegovih sastavnih dijelova i pravnih sistema. Djelo govori o izuzetno teškome vremenu za SSSR, ali autori ukazuju samo na jedan dio teškoća — gotovo da i ne spominju kako je Staljinova strahovlada utjecala na razvoj i države i prava u SSSR-u u vremenu od 1936. do 1945. godine. Naime, poznata su »pravna«, te »pravosudna« rješenja do kojih se dolazilo uoči rata, tako da je veoma visok broj nevinih i smrtno stradao. Dakako, dijelom je, zatim, rat utjecao na to da se poremeti i ovaj uhodani pravni sistem koji se ipak u osnovici bio održao i dalje. Autori smatraju »konstituciju SSSR-a 1936« kao »konstituciju pobjedivšega socijalizma«, što je naravno — blago rečeno — preuranjena ocjena i tvrdnja. Ona je tim čudnija što su autori dali niz vrlo dobrih cjelina koje ukazuju na činjenicu da su zaista vrsni poznavaoči i prava i pravnih odnosa u to doba u SSSR-u. Treća knjiga ima dva dijela — doratno i ratno razdoblje, a svako je od njih podijeljeno u glave, poglavlja i manje cjeline. Knjiga je uspješan rezultat stajališta sovjetske povijesne znanosti do 1985. god. u raznim aspektima države i prava — od njihova djelovanja na unutrašnju i vanjsku politiku, preko uvida u vojni i kulturni aspekt pitanja, do ekonomije. Djelo je izrađeno na temelju literature i objavljenih pravnih izvora, a ma-

nje na neobjavljenoj građi. Vrlo dobar materijal koji su vješti autori imali u rukama sada očekuje novu obradu i drukčiji pristup pitanju, što, nema sumnje, nije nikakav problem za vrsne stručnjake. (PETAR STRČIĆ).

LUJO MARGETIĆ, »SREDNJOVJEKOVNO HRVATSKO PRAVO. STVARNA PRAVA«, Zagreb-Rijeka-Čakovec 1983. Autor je osobito plodan istraživač svih pravno-povijesnih oblika Vinodolskog zakona iz 1288. godine, pa je knjiga o kojoj je riječ (str. 184) nastala u okviru proučavanja toga znamenitog pravno-povijesnog i kulturnog spomenika. Knjiga — kako se autor unaprijed opredijelio »nema za cilj da pruži sistematski pregled svih pravnih ustanova stvarnog prava, nego samo onih koje je autor smatrao najvažnijim za upoznavanje temelja na kojima je počivalo srednjovjekovno hrvatsko pravo«. Zato je L. Margetić neka pitanja obradio opširnije, smatrajući da imaju širi evropski kontekst (npr. Rižanski placit, plemstvo 12 širih porodica hrvatskog kraljevstva, agrarni odnosi u dalmatinskoj pravnoj regiji). U vezi s nekima od njih pisac je ušao i u diskusiju s drugim istraživačima. Prednost je njegova rada što koristi opsežnu literaturu (našu i stranu), a osobito izvorni materijal iz kojega daje više reprezentativnih ulomaka (na latinskom i u prijevodu). Autor je svoju knjigu podijelio u tri glavna dijela — uvod, s teritorijalnom i vremenskom diobom hrvatskog prava na prvi (11. i 12. st.) i na drugi period (od 12. st. dalje), kojemu autor posvećuje vrlo opsežnu pažnju. U tome drugome razdoblju L. Margetić materiju prikazuje raspoređenu po većim hrvatskim pravnim regijama — istarska, kvarneska, dalmatinska, uža Hrvatska, slavonska. Naime, autor drži da bi se cjelovitom analizom jedne pravne ustanove na jednom mjestu zapravo stvorio »pričin jedinstvenog hrvatskog pravnog područja u prošlosti što bi uveliko štetilo boljem razumijevanju pojedine pravne ustanove, koja ima nerijetko drukčiji nastanak, evoluciju i sadržaj u pojedinoj regiji«. Međutim, L. Margetić smatra da područja i nisu međusobno odijeljena, pa se »lako mogu nazrijeti mnogi elementi koji su zajednički svim regijama hrvatskog prava i koji pokazuju značajnu srodnost s pravom ostalih naših naroda i uopće evropskim srednjovjekovnim pravom«. Štoviše, autor misli da su obrađena prava u spomenutim hrvatskim područjima samo varijante »srednjovjekovnog evropskog pravnog shvaćanja«. Autor piše: »Istarsko pravo u svojoj unutrašnjoj bogatoj lokalnoj raznolikosti nadogradilo je na postklasično rimsko pravo tipa Teodozijeva kodeksa utjecaje iz bizantskog, franačkog, franačko-langobardskog, mletačkog, slavenskog i germanskog prava, a značajnu su ulogu odigrala i shvaćanja postglosatora. Dalmatinski su gradovi bili izloženi najprije snažnom i prevladavajućem utjecaju staroga hrvatskog prava, na koji se kasnije nadovezuje utjecaj Mletaka, postglosatora i prakse talijanskih gradova sa zapadne jadranske obale. Pravo uže Hrvatske i hrvatsko-ugarsko pravo Slavonije pod snažnim su utjecajem ugarskog prava, koje sa svoje strane predstavlja zamršenu simbiozu franačkih, slavenskih i bizantskih pravnih koncepcija« (str. 166). Luj Margetić uspio je u svojoj zamisli i dao još jedan prilog znanstvenom razumijevanju srednjovjekovnoga hrvatskog prava, te u okviru njega stvarnih prava. (PETAR STRČIĆ).

O PAPINU PRIVILEGIJU OMIŠALJSKIM BENEDIKTINCIMA 1252. Opće-poznati dokumenat iz 1248. god. potvrđuje i hrvatski karakter otoka Krka, kao što to svjedoči i akt samoga pape Inocenta IV iz god. 1252. Naime, pa-